

УДК 339.923: 061.1

В. С. Славін,

аспірант Кам'янець-Подільського державного аграрно-технічного університету

ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ СТРАТЕГІЄЮ АГРАРНОГО СЕКТОРА

Vladimir S. Slavin,

Postgraduate Kamenetz-Podolsk Agricultural and Technical State University

DEVELOPMENT AND IMPLEMENTATION MECHANISM OF AGRICULTURAL SECTOR INVESTMENT STRATEGY

Визначено критерії привабливості та пріоритетності галузей економіки України. Удосконалено механізм управління інвестиційною стратегією аграрного сектора. Розглянуто напрями формування і реалізації механізму управління інвестиційною стратегією аграрного сектора.

The criteria of attractiveness and priority sectors of the economy of Ukraine. The mechanism of investment strategy for the agricultural sector. Considered in forming and implementing the mechanism of investment strategy for the agricultural sector.

Ключові слова: *інвестиції, інвестиційна стратегія, аграрний сектор, сільське господарство, управління інвестиціями, механізм управління.*

Keywords: *investments, investment process, investment, agriculture, leasing, agriculture, investment management.*

I. Вступ

Сьогодні Україна має проводити політику сприяння іноземним інвестиціям, що буде сприяти зростанню довіри інвесторів і поліпшенню умов для процесу інвестування. Країни, які отримують іноземні інвестиції, можуть мати вагомий ефективні результати від їх вкладення за наявності відповідного механізму використання. Саме тому дослідження можливостей подальшого залучення іноземних інвестицій в економіку України та їх ефективного використання, а також розробка відповідного механізму реалізації цих можливостей є невідкладними завданнями. Світовий досвід інвестиційної діяльності дає можливість відстежувати розвиток економічних систем і здійснення процесу інвестування в економічно розвинених країнах. Як і будь-яка держава світу, Україна повинна мати власну модель ринкової економіки, котра формується з урахуванням історичних традицій, демографічних особливостей, конкретних умов її розвитку та функціонування.

II. Постановка задачі

Метою статті є розробка напрямів формування і реалізації механізму управління інвестиційною стратегією аграрного сектора з метою вдосконалення його комплексного розвитку. Дослідження побудовано на системному підході, а також сукупності методів, які забезпечують реалізацію такого підходу, а саме: аналізу, синтезу та логічного узагальнення.

III. Результати

Інвестиційна привабливість регіонів - це інтегральна характеристика окремих регіонів країни з позиції перспективності розвитку й інвестиційного клімату, рівня розвитку інфраструктури управління, можливостей одержання інвестиційних ресурсів та інших чинників, що істотно впливають на формування прибутковості інвестицій і зменшення інвестиційних ризиків [1, с. 89].

Інвестиційна привабливість окремих регіонів оцінюється у процесі розробки інвестиційної стратегії підприємств і галузевої (регіональної) диверсифікації її інвестиційного портфеля. Економічний характер об'єктів інвестування визначається системою критеріїв їх привабливості, що мають бути достатньо обґрунтованими, насамперед при розробці інвестиційного проекту. Вони включають швидкість оборотності капіталу, прибутковості інвестицій, джерела фінансування, обсяги вкладень, фінансово-економічний стан реципієнта, що забезпечує нормальний виробничий процес і досягнення необхідної маси прибутку [2, с. 154].

За критеріями привабливості та пріоритетності галузей економіки України виділяють такі:

- стратегічні галузі, що забезпечують життєдіяльність держави енергетика, транспорт, машинобудування, наука;
- пріоритетні галузі економіки, що забезпечують продовольню безпеку держави - сільське господарство, харчова промисловість, торгівля;
- галузі інфраструктури - виробнича та соціальна інфраструктура [3, с. 244].

Інвестиційні проекти мають конкретну спрямованість (наприклад, на виробництво продукції аграрного сектора визначеного виду) і повинні бути реалізовані в регіонах із найбільш сприятливими інвестиційними умовами. Для визначення їхнього рівня здійснюється оцінка стану економічного розвитку аграрного сектора.

Невизначеним питанням у методології стратегічного управління залишається визначення його меж. Тому, необхідно зауважити, що процес стратегічного управління передбачає встановлення та оцінювання результативності досягнення лише довгострокових цілей засобом реалізації стратегії.

В аграрному секторі України механізм реалізації процесу стратегічного управління знаходиться на стадії становлення. Істотна більшість підприємств аграрного сектора національної економіки хаотично реагує на зміни у зовнішньому середовищі, тоді як в ідеальному варіанті кожне підприємство має управляти стратегічними можливостями шляхом виявлення внутрішнього потенціалу для адаптації у зовнішньому середовищі.

Аграрні підприємства різняться тим, що більшість із них майже не використовують сучасні методи управління, що призводить до неефективності їх

функціонування. Використання стратегічного управління в господарській практиці підприємств аграрного сектора національної економіки характеризується рядом проблем загального та специфічного характеру.

Ускладнює процес стратегічного управління, що ґрунтується на поглибленому аналізі зовнішнього середовища, його мінливість та динамічність. Глобалізаційні процеси, непередбачуваність розвитку ринку сільськогосподарської продукції, посилення та урізноманітнення методів конкурентної боротьби, наслідки світової фінансово-економічної кризи – ускладнюють діагностику зовнішнього середовища та знижують ефективність та вірогідність довгострокового планування.

Додаткові труднощі введення в агропромислову діяльність підприємств стратегічного управління на макрорівні пов'язані з недосконалістю банківської, фондової і агробізнесової, законодавчої, податкової систем, які не визначають конкретних прав і обов'язків при веденні господарської діяльності аграрними підприємствами.

Недостатній рівень кваліфікації кадрів, багаторічна практика переважного застосування інтуїтивного та ситуативного управління призвела до поглиблення проблеми забезпечення підприємств ринкоорієнтованими, високопрофесійними спеціалістами у сфері стратегічного управління, що є особливо актуальним для підприємств аграрної сфери.

У зв'язку із стереотипами в управлінні, що властиві значній частині вітчизняних підприємств, стратегічне управління отожднюється з довгостроковим плануванням. В такому випадку, його зміст зводиться до розробки системи довгострокових планів господарської діяльності.

Зарубіжна практика показує, що в умовах нестабільності зовнішнього середовища та невизначеності в ефективному функціонуванні аграрних підприємств необхідне не лише передбачення майбутнього розвитку (прогнозування, планування), а й систематичні моніторинг та оцінка тенденцій розвитку середовища, що є передумовами корекції стратегії та своєчасної реакції підприємства на зміни [4, с. 243].

Одночасно, постає необхідність в процесі стратегічного управління поєднання економічної, соціальної та екологічної складових як детермінант перспективного розвитку аграрних підприємств в єдиному напрямі розвитку з зовнішнім середовищем. Популяризація в світових масштабах концепції корпоративної соціальної відповідальності ведення бізнесу не може не бути дотичною до аграрних підприємств України, як рівноправних суб'єктів господарської діяльності на міжнародному ринку.

Основна ідеологія концепції визначається через перетворення витрат на соціальний та екологічний фактор розвитку господарської діяльності у довгострокові інвестиції з віддаленим у часі періодом окупності. Однак, недостатність фінансового забезпечення, гостра потреба в обігових коштах підприємств аграрного сектора економіки призводить до невілювання пріоритетності впровадження соціальних та екологічних складових господарювання, ставлячи в пріоритет отримання швидких результатів екстенсивними методами.

Таким чином, стратегічне управління аграрних підприємств можна інтерпретувати як управлінський процес, що сприяє досягненню визначених довгострокових цілей на основі балансування відносин між підприємством та зовнішнім середовищем, систематичного контролю та оцінювання змін. Це дозволить формалізувати перебіг процесів і явищ у майбутньому в певній послідовності з встановленням чітких взаємозв'язків та сприятиме підвищенню ефективності господарської діяльності через призму адаптаційних дій аграрних підприємств підприємства до умов зовнішнього середовища, що визначається зростанням рівня динамічності та невизначеності.

Проблеми впровадження в практику господарювання та підвищення ефективності стратегічного управління, слід розглядати як такі, що спричинені наслідками системної кризи, які в часовому розрізі співпадали з періодом реформування аграрної сфери національної економіки за ринкових умов господарювання. Тому, розвиток теорії та практики стратегічного управління вимагає науково-обґрунтованого підходу о його реалізації на основі економічно-обґрунтованих переваг, що відображають перспективи економічного, технологічного та соціального розвитку аграрних підприємств.

Забезпечення на основі державних гарантій захисту й підтримки усіх виробничих структур господарювання, вільне кооперування праці та капіталу, створення різних типів підприємств і різноманітних форм господарювання.

Пошук і визначення власника-аграрія та побудова навколо нього системи економічних відносин сприяє формуванню сприятливого інвестиційного клімату. Необхідним також є створення стимулюючих економічних умов і правил, постанов, законів, указів для всіх сфер діяльності, господарських об'єктів і суб'єктів регіонів країни, в основі яких спільні інтереси та спільна відповідальність за кінцеві результати господарювання.

Необхідно розробити єдині економічні правила гри на ринку для всіх сфер аграрного сектору, що відповідає принципу пропорційного розподілу економічних результатів у системі: виробництво - збереження - закупівля - переробка - реалізація, поставивши всіх у рівні умови на засадах інтеграції.

Для досягнення цілей формування і реалізації механізму управління інвестиційною стратегією аграрного сектору необхідно побудувати механізм, який включає сукупність інвестиційних ресурсів, методів, коштів, інструментів і важелів впливу на інвестиційні процеси в аграрному секторі України, що вживаються органами державної влади на державному і регіональному рівнях. Механізм управління інвестиційною стратегією аграрного сектору, на нашу думку, повинен включати наступні структурні елементи:

- цілі управління, трансформовані в критерії управління (кількісний аналог цілей);
- чинники управління (елементи об'єкту управління та їх зв'язки, на які здійснюється вплив в інтересах досягнення поставлених цілей);
- методи впливу на чинники (інструментарій, способи і технологія досягнення поставлених цілей);
- ресурси управління (матеріально-технічні, фінансові, соціальні, інституціональні і інші ресурси, при використанні яких реалізується обраний метод управління і забезпечується досягнення поставленої мети).

Слід зазначити, що управління інвестиційною стратегією аграрного сектору є частиною інвестиційної системи, яка включає також інвестиційні об'єкти і суб'єкти. Тому механізм, у свою чергу, не містить в собі об'єктів і суб'єктів інвестиційних відносин, проте його зміст визначається специфікою усіх структурних елементів інвестиційної системи.

Зasadничою основою формування механізму управління інвестиційною стратегією аграрного сектору служать конкретні об'єкти і суб'єкти управління. Об'єкти впливу органів влади різних рівнів визначаються системою стратегічних цілей, встановлених в процесі формування інвестиційної стратегії аграрного сектору України.

При систематизації літературних джерел [2; 3; 5] нами виявлено, що процес формування механізму управління інвестиційною стратегією аграрного сектору можна представити у вигляді реалізації певної послідовності етапів:

- визначення конкретних об'єктів управління і цілей трансформації їх стану;
- виявлення чинників управління;
- встановлення методів впливу на чинники управління;
- виявлення сукупності необхідних ресурсів управління.

Визначення конкретних об'єктів управління і цілей трансформації стану або діяльності цих об'єктів, узгодження цілей з інтересами суб'єктів механізму управління інвестиційною стратегією аграрного сектору.

В якості об'єктів управління можуть розглядатися первинні ланки сфери аграрного виробництва і надання послуг (окрім аграрні підприємства); інфраструктурні елементи аграрного регіонального інвестиційного ринку; аграрні галузі; території, інвестиційні процеси, тобто все те, на що спрямована увага органів влади для забезпечення умов підвищення ефективності інвестиційної діяльності аграрного сектору.

На нашу думку, критеріями визначення механізму управління інвестиційною стратегією аграрного сектору необхідно вважати досягнення в національній економіці стійкої динаміки наступних показників :

- темпу зростання інвестицій (залучення до відтворювального процесу власних фінансових ресурсів підприємств, інвестиційних кредитів за рахунок

внутрішніх заощаджень, зовнішніх інвестиційних кредитів, прямих інвестицій);

- рівня капіталізації виробництва в пріоритетних галузях національної економіки (стратегічні плани підприємств);
- зростання валового національного продукту;
- підвищення ефективності господарських зв'язків на ринку товарів, послуг, капіталу;
- зниження фінансового ризику в національній економіці;
- підвищення ефективності структури виробництва і споживання.

Крім того, в якості критеріїв можливе використання і інших показників, що є похідними від розглянутих вище. Наприклад, динаміка зростання прибуткової частини державного бюджету, динаміка зростання заробітної плати, динаміка зростання зайнятості, динаміка фізичного споживання на душу населення і доходу на душу населення та інші.

Другий етап в побудові механізму управління інвестиційною стратегією аграрного сектора полягає у виявленні чинників управління. Такими чинниками можуть вважатися властивості та елементи об'єкту управління в цілому, властивості цих елементів, їх зв'язки з іншими елементами, зв'язки об'єкту управління з інвестиційним середовищем.

Оскільки об'єкт управління (у даному контексті - інвестиційна стратегія аграрного сектора) має властивості системності, зміна стану того або іншого чинника, призводить до зміни стану об'єкту управління в цілому або окремих його частин.

Для організації чинників управління різної природи необхідно виявити їх сукупність і міру відповідності чинників критеріям управління, з тим щоб оцінити потребу і можливість мобілізації ресурсів для приведення чинників управління у відповідність з поставленою метою (критеріями).

В ході формування і реалізації механізму управління інвестиційною стратегією аграрного сектора мають бути враховані групи чинників, що в сукупності становлять інвестиційний потенціал національної економіки а саме: ресурсно-сировинний, трудовий, виробничий, інноваційний, інституціональний, інфраструктурний, фінансовий, споживчий потенціали.

Ступінь узгодженості критеріїв управління і чинників управління можна оцінити зіставленням планованих і досягнутих показників стану чинників і показників результатів (витрат, ефектів, ефективності), досягнення яких забезпечується мобілізацією вказаних чинників.

Третій етап формування механізму управління інвестиційною стратегією аграрного сектора полягає у встановленні методів впливу на чинники управління. Характер впливу залежить від природи чинника і його сприйнятливості до тих або інших методів впливу. Комплексність методів впливу на чинники різної природи визначає об'єктивну необхідність формування комплексного механізму управління і реалізації регіональної інвестиційної стратегії.

За допомогою методів управлінського впливу формуються ресурси, необхідні для регулювання регіональних інвестиційних процесів аграрного сектора, здійснюються практичні заходи, що забезпечують організуючий вплив управлінських структур на інвестиційні об'єкти.

Розглядаючи види інструментів, що використовуються при формуванні і реалізації механізму управління інвестиційною стратегією аграрного сектора необхідно виділити наступні:

- 1) адміністративні;
- 2) економічні;
- 3) інституціональні;
- 4) соціально-психологічні методи, а також їх різні комбінації.

Четвертий етап формування і реалізації механізму управління інвестиційною стратегією аграрного сектора полягає у визначенні сукупності необхідних ресурсів управління, за допомогою яких організовується управлінський вплив на стан відповідних чинників управління. Під ресурсами управління слід розуміти джерела впливу на чинники управління. Ці джерела можуть носити різну природу: фінансову, матеріальну, соціальну та ін.

Ресурси, як правило, є обмеженими у рамках конкретного просторово-часового інтервалу. Наслідком обмеженості наявних ресурсів є прагнення до їх найкращого (оптимального) використання, так: якщо обсяг використовуваних ресурсів відомий, то максимізувався результат; якщо відомий результат, якого необхідно досягти, то мінімізується обсяг споживаних ресурсів.

Обмеження за ресурсами можуть призводити до необхідності перегляду складу виявлених чинників управління або методів управлінського впливу на них. А це, у свою чергу, зажадає зміни раніше встановлених цілей управління інвестиційною стратегією аграрного сектора і приведення їх у відповідність з реальними можливостями впливу на чинники.

Ефективне функціонування механізму управління інвестиційною стратегією аграрного сектора можливо тільки за наявності певної системи забезпечення. На нашу думку, система забезпечення функціонування механізму управління інвестиційною стратегією аграрного сектора повинна складатися з наступних елементів:

1. Нормативно-правове забезпечення включає сукупність нормативно-правових актів, необхідних і достатніх для реалізації інвестиційної стратегії аграрного сектора. Правове регулювання інвестиційних процесів в аграрному секторі здійснюється, по-перше, загальним законодавством і, по-друге, спеціальним інвестиційним законодавством, що регулює порядок залучення вітчизняних і іноземних інвестицій. На сьогодні права система України включає велику кількість законів та інших нормативно-правових актів, що регулюють відносини в інвестиційній сфері. При цьому основою нормативно-правового регулювання в зазначеній сфері є закони.

2. Методичне забезпечення механізму управління інвестиційною стратегією аграрного сектора включає комплекс методичних розробок і матеріалів з планування і ведення інвестиційної діяльності в конкретних галузях національної економіки, що носять рекомендаційний характер.

3. Організаційне забезпечення механізму управління інвестиційною стратегією аграрного сектора припускає забезпечення підтримки і створення необхідних організаційних структур, що здійснюють вплив на розвиток і контроль за досягненням поставлених цілей національної інвестиційної стратегії. Організаційну основу механізму управління і реалізації інвестиційної стратегії аграрного сектора складають: державні спеціалізовані структури державного, регіонального і місцевого рівнів; банківська система і інші інституціональні інвестори (фінансові, інвестиційні, страхові компанії); інвестиційні посередники і консультанти.

4. Інформаційне забезпечення механізму управління інвестиційною стратегією аграрного сектора включає наступні заходи: створення спеціалізованого інформаційно-аналітичного центру по обробці інформації про суб'єктів національної інвестиційної системи; професійне інформаційне забезпечення підприємницьких і промислових структур через інформаційно-аналітичний центр; реалізація заходів з пропаганди інвестиційних знань і інвестиційної інформації через державні, регіональні і міжнародні засоби масової інформації, у тому числі і електронні; створення і реалізацію спеціальної комплексної програми, що дозволяє забезпечити відкритість інформації про галузь, його інвестиційний ринок.

IV. Висновки

Усі складові механізму управління інвестиційною стратегією аграрного сектора є багаторівневими, тобто містять національний та регіональний рівні. Тому ефективність застосування будь-якого структурного елементу механізму безпосередньо залежить від узгодженості дій усіх рівнів влади.

З вищесказаного виходить, що суттю механізму управління інвестиційною стратегією аграрного сектора є цілеспрямована дія структур управління національного та регіонального рівнів на усіх суб'єктів національної інвестиційної системи в інтересах досягнення намічених цілей інвестиційного розвитку аграрного сектора національної економіки. Таким чином, з урахуванням розглянутого вище можна стверджувати про те, що для вирішення завдань управління інвестиційною діяльністю в аграрному секторі необхідно розглянути динамічні властивості інвестицій, які виражають категорією процесу.

Список літератури.

1. Маркевич Т.В. Забезпечення інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств / Т.В. Маркевич // Економіка АПК, 2011. – № 9. – С. 89-94.
2. Вацька М.В. Інвестиційна привабливість аграрної України – шлях до найвищого економічного розвитку / М.В. Вацька // Економічний простір. – 2009. - № 24. – С.

153-160.

3. Баєв О.І. Інвестиційна діяльність в аграрному секторі / О.І.Баєв // Збірник наукових праці Луганського національного аграрного університету. - Луганськ: ЛНАУ, 2006. - № 62 (85). - С. 243-246.
4. Ковальчук С.П. Зарубіжний досвід залучення інвестицій на регіональному рівні: основні інструменти та доцільність і можливість їх впровадження в Україні / С.П. Ковальчук // Формування ринкових відносин в Україні, 2012. – № 11. – С. 241-247.
5. Євчук Л.А. Окремі аспекти управління інвестиційними ресурсами підприємств аграрного сектора / Л.А. Євчук // Агросвіт. – 2011. – № 15, серпень. – С. 2-4.
6. Трещов М.М. Інформаційне забезпечення управління конкурентоспроможністю аграрного підприємства/ М.М. Трещов // Вісник ДДФА. – 2010. – № 1(23). – С. 96-101.

References.

1. Markevich T.V. Zabezpechennya investiciinoi diyal'nosti sil's'kogospodars'kix pidpriemstv / T.V. Markevich // Ekonomika APK, 2011. – № 9. – С. 89-94.
2. Vac'ka M.V. Investiciina privablivist' agrarnoi Ukraini – shlyax do naivishogo ekonomichnogo rozvitku / M.V. Vac'ka // Ekonomichnii prostir. – 2009. - № 24. – С. 153-160.
3. Baev O.I. Investiciina diyal'nist' v agrarnomu sektori / O.I.Baev // Zbirnik naukovix pracj Lugans'kogo nacional'nogo agrarnogo universitetu. - Lugans'k: LNAU, 2006. - № 62 (85). - S. 243-246.
4. Koval'chuk S.P. Zarubizhnii dosvid zaluchennya investicii na regional'nomu rivni: osnovni instrumenti ta docil'nist' i mozhlivist' ix vprovadzhennya v Ukraini / S.P. Koval'chuk // Formuvannya rinkovix vidnosin v Ukraini, 2012. – № 11. – С. 241-247.
5. Evchuk L.A. Okremi aspekti upravlinnya investiciijnimi resursami pidpriemstv agrarnogo sektora / L.A. Evchuk // Agrosvit. – 2011. – № 15, serpen'. – С. 2-4.
6. Treschov M.M. Informaciine zabezpechennya upravlinnya konkurentospromozhnistyu agrarnogo pidpriemstva/ M.M. Treschov // Visnik DDFa. – 2010. – № 1(23). – С. 96-101.

Стаття надійшла до редакції 14.07.2013 р.

ТОВ "ДКС Центр"